GENÇLİK ÇETELERİ VE GENÇ SUÇLULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN YOUTH GANGS AND DELINQUENCY

İlkay NADİR*

Özet: Gençlik çeteleri gerek yapısal özellikleri gerek gruba özgü davranış biçimleri açısından uzun yıllardır çalışma konusu olmasına rağmen, literatürde bu hususlarda herhangi bir tanımsal birlik bulunmamaktadır. Bu kapsamda, bir grubu çete olarak tayin etmek için özellikle üyelerin herhangi bir yasa ihlalinde bulunmaları veya suç işlemeleri gerekip gerekmediği ve grubun suç örgütü sayılabilmesi için örgütlenme biçimlerinin buna uygun olup olmadığı tartışılmaktadır. Sayılan kriterlerin yanında, gençlerin çeteler halinde bir araya gelmelerini sağlayan motivasyonlar da suçlulukla gençlik çeteleri arasındaki ilişkiyi açıklamada önem kazanmıştır. Üyelerin çoğunlukla vakit geçirmek, yaşadıkları bölgeyi korumak, birlikte daha ivedi ve kararlı bir şekilde hareket edebilmek, kolektif yaşamanın maddi manevi kazançlarından bireysel olarak yararlanmak için çete kurdukları veya çetelere dahil oldukları saptanmıştır. Dahası, çetelerin suç örgütlerine göre çok daha zayıf bir örgüt yapısının bulunması, suç işlemenin grubun birincil faaliyeti olmasını engellemektedir. Çetelerin niteliği gereği özellikle üyelerin kontrol makamları nezdinde görünürlüklerinin yüksek olması da benzer şekilde bir yandan çetelerin suç örgütlerine dönüşmesini önlemekte, diğer yandan da çetelerin resmiyette yüksek suç oranlarına sahip olmasını açıklamaktadır. Sonuç olarak, her ne kadar çeteler ve suçluluk arasında bir bağlantı bulunmaktaysa da gençlerin çete şeklinde bir araya gelmelerinde etkili olan farklı risk faktörleri ve bunları açıklayan suç teorileri, gruba özgü niteliklerle birlikte incelendiğinde gençlerin özel olarak suç işlemek amacıyla çete biçiminde örgütlenmedikleri kanısını güçlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Çetesi, Genç Suçluluğu, Risk Faktörleri

Abstract: There is not any consensus about structural features and group-specific behavioural patterns of youth gangs. It has discussed whether the members of it should violate any law or commit a crime to designate the group as a gang and the organizational forms of the group are appropriate to consider them as a criminal

* Arş. Gör., Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı, ilkaynadir@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6457-4386, Makalenin Gönderim Tarihi: 12.10.2021, Kabul Tarihi: 12.10.2021

organization. In addition to the aforementioned, the motivations that enable young people to organize as gangs have gained importance in explaining the relationship between delinquency and youth gangs. The young generally form or join a youth gang in order to act urgent and decisive, protect the neighbourhood, spend spare time, and benefit from the material and moral gains of collectiveness. Moreover, the weak organizational structure of the gangs prevents crime to be the primary activity of the group. While the high visibility of the members by law enforcement forces hinders gangs from transforming into criminal organizations, it also explains the high crime rates of the youth gangs. As a result, the different risk factors, the deviance theories and the youth gang characteristics strengthen the opinion that youth gangs have not organized to commit crimes specifically even though there is an undeniable connection between gangs and delinquency.

Keywords: Youth Gangs, Delinquency, Risk Factors

GİRİŞ

Çete üyesi gençlerin, sapıcı veya suç teşkil eden davranışlarda bulunan kişiler; gençlik çetelerinin de bir anlamda suç örgütleri olduğuna dair yaygın bir kanı vardır. Ancak çete üyelerinin günlük aktivitelerini konu edinen çalışmalar incelendiğinde, üye gençlerin genellikle bir araya gelip sorunsuzca vakit geçirdikleri ve çeteleri büyük ölçüde sosyalleşmek, çevre edinmek, belli bir dereceye kadar plan dahilinde kolektif hareket edebilmek için araç olarak kullandıkları görülmektedir. Bununla birlikte, kimi yazarlar tarafından çetelere katılma öncesinde, üyelik süreci ve hatta üyelik sona erdikten sonraki dönem boyunca gençlerin suç işleme olasılığının çeteyle ilişkisi olmayan diğer gençlere oranla daha fazla olduğu belirtilmiştir. Genç suçluluğu ve çete üyeliği arasındaki ilişkiyi açıklamak için farklı suç teorileri ileri sürülmüş; bu kapsamda gruba özgü yapısal özelliklerin, bireysel olarak işlenen suçlarda gündeme gelmeyecek şekilde yüksek suç oranlarına yansıdığı ifade edilmiştir. Türkiye'de gençlik çetelerine pek fazla rastlanmamakta, dahası gençler tarafından iştirak halinde işlenen suçların bilhassa çete üyeliği kapsamında gerçekleştirildiğine dair bir veri de bulunmamaktadır. Bu makalede, özellikle çete olgusunun önemli bir yer teşkil ettiği ABD'de yapılan çalışmalar takip edilerek öncelikle literatürde süregelen kavramsal tartışmaya değinilecek; ardından gençlik çeteleri ile ilişkilendirilen başlıca suç tipleri ele alınacak ve son olarak gençlerin çeteye katılmasında etkili olan risk faktörleri ile bu risk faktörlerini açıklayan suç teorileri arasındaki ilişki irdelenecektir.

A. GENÇLİK ÇETESİ KAVRAMI

Literatürde "gençlik çetesi"nin tanımı konusunda bir görüş birliği bulunmayıp hem "çete"nin oluşumu ve yapısal özellikleri hem de "genç" kavramının hangi yaş grubunu kapsamına aldığı konularında farklı yaklaşımlar mevcuttur.[1] Bu kapsamda, bir grubun çete olarak tanımlanmasında özellikle herhangi bir yasa ihlalinde bulunulması veya suç işlenmesinin, örgütlü bir teşkilatlanmaya veya sembol, kıyafet, amblem gibi ayırt edici unsurlara sahip olunmasının gerekip gerekmediği gibi sorular tartışmalara şekil vermiştir.

Chicago'daki 1313 çeteyi inceleyerek çeteler üzerine ilk defa kapsamlı bir çalışma yapan *Trasher,* 1927'de yayımladığı kitabında öncelikle hiçbir çetenin bir diğerine tıpatıp benzemediğini vurgulamış;[2] "kendine özgü olanı değil tipik olanı" belirlemeyi hedeflemiş ve çeteleri diğer *kolektif gruplardan* ayıran ortak özellikleri ortaya koymayı amaçlamıştır.[3] Ona göre bütün çeteler için tipik olan ilk özellik, onların "spontane ve plansız olarak doğması"dır. Örneğin, bir sendika faaliyeti çerçevesinde işçilerin bir araya gelmesinden farklı olarak bir sokak köşesinde çocukların buluşmasıyla bir çete ortaya çıkabilmektedir. İkinci olarak, çete üyelerinin yüz yüze ilişkiler kurmaları ve birbirlerini yakından tanımaları oldukça belirleyicidir. Dahası çetenin sıkı biçimde örgütlenmesi, üyeler arasındaki dayanışma ve manevi güç birliği, örgüte alışılmadık bir kararlılık sağlayarak dışarıdan gelen tehlikelere cevaben daha büyük tahribatlar yaratabilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu esasen çift taraflı bir süreç olduğundan çetenin çatışmaya neden olan düşmanca unsurlarla karşılaşması, üyelerin kendi aralarında daha fazla tartışmasına, plan yapmasına ve ortak hareket edebilmek için çaba sarf etmesine olanak sağlamaktadır. Böylece söz konusu çatışma ve tehlike hâlleri, birliklerini ve maneviyatlarını sürekli olarak güçlendirmektedir. Çetenin deneyimleri arttıkça kolektif davranış biçimleri

---

1 Çete kavramını tanımlamada kullanılan tekniklerin ayrıntılı bir incelemesi için bkz. Richard A. Ball/G. David Curry, "The Logic Of Definition In Criminology: Purposes And Methods For Defining "Gangs", *Criminology,* 1995, C. 33, S. 2, s. 225 vd.

2 Aynı yöndeki görüş için bkz. James C. Howell/John P. Moore/Arlen Jr. Egley, The changing boundaries of youth gangs, Gangs in America III içinde (Ed.: C. R. Huff), SAGE Publications, Thousand Oaks 2002, s. 3 vd.

3 Frederic Milton Thrasher, The Gang: A study of 1,313 Gangs in Chicago, The University of Chicago Press, Chicago 2013, s. 45, 46.

ve ortak amaçları *"müşterek bir gelenek oluşturmalarına"* ve deneyimlerin *"miras olarak bırakılmasına"* yol açmaktadır. Son olarak, Thrasher'a göre çeteler belli bir coğrafi alana bağlılık taşımaktadır.[4]

Klein ve Maxson'a göre 1950'ler ve 1960'lardaki gençlik çetesi tanımları liberal, sosyal reform varsayımlarına dayanırken; 1970'ler ve 1980'lerdeki tanımlar daha açıklayıcıdır. Bu tanımlar, çetelerle ilgili şiddet içeren ve suç niteliği taşıyan davranışsal özellikleri vurgulamaktadır.[5] *Klein* 1971'de çeteleri, yaşadıkları bölgede genellikle diğer kişilerden ayrı bir topluluk olarak algılanan; çoğunlukla özgü bir isim kullanmak suretiyle kendilerini de bir grup olarak tanımlayan ve kolluk kuvvetlerinden ve/veya mahalle sakinlerinden olumsuz dönütler alacak şekilde belli sayıda suç olayına karışmış gruplar olarak tanımlamıştır.[6] Ancak bu yaklaşım eleştirilmiş; yazarın sosyolojik açıdan aynı olmayan grupları tek bir başlık altında sınıflandırmasının çeteleri diğer kolektif davranış biçimlerinden ayırt etmeyi zorlaştırdığı ve gruba özgü kriterlerin kaybolmasına neden olduğu ileri sürülmüştür.[7] *Bursik ve Gramsmick*, benzer şekilde, *Klein* tarafından ileri sürülen ilk iki kriterin kolaylıkla mafya gibi diğer sosyal gruplar tarafından da sağlanabileceğini belirtmişlerdir.[8]

Miller, 1993 yılında gençlik çetesini, üç veya daha fazla gencin iş birliği ve/veya manevi desteğiyle mükerrer biçimde yasa dışı faaliyetlerde bulunan yasa ihlalcisi gençlik grubu olarak tanımlamış ve genç olarak 10-12 ile 21-22 yaş arası kişilere işaret etmiştir. "Sapkın" veya "suçlu çocuk" kavramları yerine "yasa ihlalcisi" kavramını tercih etmesini, "sapkın" kavramının, çok çeşitli ve heterojen davranış biçimlerini kapsamına alması; "suçlu çocuk" teriminin ise genellikle 16-17 veya daha genç kişilerin ihlâlleri için geçerli olmasıyla açıklamıştır.[9]

---

4 Thrasher, s. 46-57.

5 Malcolm W. Klein/Cheryl L. Maxson, Street Gang Violence, Violent Crime, Violent Criminals içinde (Ed.: Neil Weiner-Marvin E. Wolfgang), SAGE Publications, Newbury Park California 1989, s. 198 vd.

6 Malcolm W. Klein, Street Gangs and Street Workers, Prentice Hall, Englewood Cliffs 1971, s. 111.

7 Martín Sánchez-Jankowski, "Gangs and Social Change", *Theoretical Criminology*, 2003, C. 7, S. 2, s. 192.

8 Esbensen Finn-Aege/L. Thomas Winfree et al., "Youth Gangs and Definitional Issues: When is a Gang a Gang, and Why Does it Matter?", *Crime & Delinquency*, 2001, C. 47, S. 1, s. 108.

9 Walter B. Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, Office of

Kornhauser, çeteleri kendiliğinden ortaya çıkan, planlanmamış kolektif davranış biçimleri olarak tanımlayıp gençlerin suç işlemek için çete şeklinde örgütlenmediklerini belirtmiştir.[10] *Soyaslan* da benzer biçimde çetelerin kuruluşlarında suçlu organizasyonlar olmadığını ancak zamanla özellikle üyeler arasında dayanışma duygusunun güçlenmesiyle suçlu organizasyonlara dönüştüğünü ifade etmiştir.[11] *Spergel* ise aksine, çeteleri saptamak için kullanılan temel kriterin genellikle yasa dışı faaliyetlere katılım olduğunu belirtmiştir.[12] Yazar, bunun yanı sıra, *suç gruplarını* dağılma eğiliminde, geçici ve daha gevşek şekilde organize olmuş, yasaları ihlal eden insanlar olarak tanımlarken; *çeteleri* daha karmaşık biçimde teşkilatlanmış, özellikle müşterek değerler, çıkar ilişkileri, karşılıklı destek temellerine dayanan, şiddet içerikli muhtelif suçları işleyen, genellikle sembol, renk, işaret gibi ortak değerler ve gelenekler içeren bir fenomen olarak tanımlamıştır.[13]

Dönmezer, çocuklar tarafından kurulan oyun gruplarının giderek daha sabit ve organize bir şekil almasıyla çetelere dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu doğrultuda, oyun grubunun zamanla etkisini artırarak çocuklar için "evin" etkilerinin önüne geçtiğini; günlük yaşantılarındaki davranışların, tüm ahlaki yargı ve ideallerinin de bu etkiye göre oluştuğunu; suçluluk teknikleri ve geleneklerin de bu yolla nakledildiğini ve çete şeklinde örgütlenmeyle nihayete vardığını aktarmaktadır.[14]

Howel, gençlik çeteleri için yaygın olarak kabul edilen kriterleri, üç veya daha fazla 12 ila 24 yaş arası genç insandan oluşan bir grup bulunması; üyelerin grafiti, kıyafet, söylem, el işaretleri gibi ortak kimlik duygusunu işaret edecek araçları, isimleri, sembolleri paylaşmaları;

Juvenile Justice and Delinquency Prevention, Washington D.C. 1992, s. 18.

10 Ruth Rosner Kornhauser, Social Sources Of Delinquency: An Appraisal of Analytic Models, University of Chicago Press, Chicago 1978, s. 52.

11 Doğan Soyaslan, Kriminoloji Dersleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1996, s. 133.

12 Irving A. Spergel, "Youth Gangs: Continuity and Change", *Crime and Justice*, 1990, C. 12, s. 179.; Shcwind'den aktaran Demirbaş da çetelerin esas olarak suç işlemek amacıyla bir araya geldiğini ve özel bir grup yapısı veya organizasyon gerektirdiğini savunmaktadır. Bkz. Timur Demirbaş, Kriminoloji, Seçkin Yayıncılık, B. 6, Ankara 2016, s. 344.

13 Spergel, s. 181.

14 Sulhi Dönmezer, Kriminoloji, İstanbul Üniversitesi Yayınları, B.6, İstanbul 1981, s. 263, 264.

grubun bir süreklilik göstermesi, belli bir dereceye kadar örgütlenme ve diğer insanların algısına göre sokakta bir ağırlıklarının bulunması; normalin üstünde cezai faaliyetlerde bulunmaları olarak saptamıştır.[15]

Tüm bu objektif unsurlar içeren kriterlerin yanında, çete üyeliği belirlenirken kişilerin kendilerinin çeteye dahil olduklarına dair beyanların (öz tayin) esas alınıp alınamayacağı da ayrıca bir tartışma konusu oluşturmaktadır.[16] *Esbensen ve arkadaşları,* çete araştırmalarının, çetelerin eylemlerine dair adli makamlarca yapılan işlemlerin bir şekilde kişilerin beyanlarına dayandığını, akademik çalışmalar ve adalet sistemi nezdinde bu beyanın kişinin üye olarak kabul edilmesi için genellikle yeterli bulunduğunu belirtmiştir. 2001 yılında ortaya koydukları araştırmada, "Hiç bir çetenin üyesi oldunuz mu?" şeklinde sorulan basit ve çete kavramını öz tayin haricinde herhangi başka bir kriterle sınırlandırmamış soruların, eski ve mevcut üyeler kadar çete üyesi olmayan gençler tarafından da aynı anlama gelecek şekilde anlaşıldığı saptanmıştır.[17] Bu doğrultuda, öz tayin tekniğinin, çete üyesi gençleri çete üyesi olmayan gençlerden ayırmada güçlü bir teknik olduğu ileri sürülmüştür.[18] Benzer olarak, daha yakın zamanda 2014 yılında yapılan bir alan araştırmasında çete üyesi olmayan kişiler ve çete üyeleriyle; mevcut çete üyeleri ve eski üyeler arasında ayrım yapmak için öz tayin metodunun çete üyeliğini saptamada geçerli bir ölçüt olduğuna dair görüş tekrarlanmıştır.[19]

Flannery ve çalışma arkadaşları, çetelerin resmî örgütsel bir yapıya sahip olmaları nedeniyle çete içerisinde bir grup lideri veya en azından liderlik hiyerarşisi bulunduğunu, çetenin çoğunlukla belli bir coğrafi alan özelinde tanımlandığını, grup üyelerinin birbirleriyle devamlı iletişim halinde kaldıklarını, üyelerin çeşitli yasaları ihlal ettiklerini ve suç işlediklerini belirtmiş; son kriterin ise diğer genç gruplardan çeteleri ayırt eden unsur olduğunu vurgulamışlardır. Dahası, çete üye-

---

15 James C. Howell, "Menacing or Mimicking? Realities of Youth Gangs", *Juvenile and Family Court Journal*, 2007, C.58, S.2, s. 50.

16 Asıl kavram olan "self nomination" bu makalede "öz tayin" olarak çevrilmiştir.

17 Esbensen et al., s. 123.

18 Esbensen et al., s. 124.

19 Scoot H. Decker/David C. Pyrooz et al., "Validating Self-Nomination in Gang Research: Assessing Differences in Gang Embeddedness Across Non-Current, and Former Gang Members", *Journal of Quantitative Criminology*, 2014, C. 30, s. 87 vd.

lerinin genellikle 14 ila 24 yaş aralığında olduğunu ve 17 yaş döneminin çete üyeliğinde zirveye ulaştığını öne sürmüşlerdir.[20]

B. GENÇLİK ÇETELERİ ve SUÇLULUK

Gençlik çeteleri ve suç oranları arasındaki bağlantıyı inceleyen çalışmalarda üç temel yaklaşım olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki olan *seçilim modeline* göre, çete üyeleri arasındaki yüksek suç oranı, bir çeteye katılmanın etkisiyle değil, daha çok çetelerin halihazırda suç işleyen gençleri kendisine çekmesinden kaynaklanmaktadır. *Kolaylaştırma modeline* göre ise ilk modelin ortaya koyduğu tezin aksine çeteye katılmadan önce bu yönde herhangi bir geçmişi olmayan gençlerin sapıcı davranışlarda bulunmasını kolaylaştıran husus, çeteye katılım süreci ve bundan sonrasıdır. Son olarak, *pekiştirme modeli* bu iki görüşü kabaca birleştirerek çeteye katılan gençlerin diğer gençlere göre zaten suçla olan bağlantılarının daha yüksek düzeyde olduğu ve çeteye katılmanın bu davranışları şiddetlendirdiği tezi etrafında şekillenmektedir.[21] *Thornberry ve çalışma arkadaşları* bu üçlü ayrımı ortaya attıktan sonra, kendi çalışmalarında kolaylaştırma modelini savunmuş; çete üyesi kişilerin çete içinde aktif oldukları süre içinde suç işlediklerini ancak çeteyi terk ettikten sonra suç işleme oranlarının düştüğünü söylemiştir.[22] Benzer biçimde, *Hill ve çalışma arkadaşları, Esbensen ve Huzinga* gibi araştırmacılar ortalama şiddet seviyesinin aktif çete üyeliği süresince arttığını belirtmişlerdir.[23]

Gençlik çeteleriyle ilgili literatürde üzerinde fikir birliği olan bir tanım olmaması bir yana; görüldüğü üzere suç işlenip işlenmemesi veya şiddet içerikli eylemlerde bulunup bulunulmamasına ilişkin kriterin

---

20 Daniel J. Flannery et. al., Youth Gangs: A Developmental Perspective, Delinquent Violent Youth: Theory and Interventions (Ed. Thomas P. Gullotta/Gerald R. Adams et al.), SAGE Publications, Thousand Oaks California 1998, s. 176.

21 Uberto Gatti/Richard E. Tremblay et. al., "Youth gangs, delinquency and drug use: a test of the selection, facilitation, and enhancement hypotheses", *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2005, C. 46, S. 11, s. 1178.

22 Terence P. Thornberry/Marvin D. Krohn et. al., "The Role of Juvenile Gangs in Facilitating Delinquent Behavior", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1993, C. 30, S. 1, s. 80 vd.

23 Terence P. Thornbery, Membership in Youth Gangs and Involvement in Serious and Violent Offending, Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk factors and successful interventions içinde (Ed. Rolf Loeber/David P. Farrington), SAGE Publications, Newbury Park 1998, s 160 vd.

gençlik çetelerini diğer kolektif gruplardan ayırt etmede önem taşıyıp taşımadığı yönünde de tartışmalar mevcuttur. *Trasher*, 1927'de mevcut çalışmaların çetelerin bir suç "nedeni" olduğunu destekler nitelikte olmadığını; çetelerin suçun işlenmesini kolaylaştırmaya katkıda bulunan, yayılmasını hızlandıran ve kapsamını büyük ölçüde genişleten bir faktör olduğunu söylemenin daha doğru olacağını ileri sürmüştür.[24] *Yablonsky* ise aksine, 1963'te sert bir biçimde şiddetin, çetelerin merkezinde bulunduğunu, vahşetin ve barbarlığın çeteye içkin kavramlar olduğunu savunmuştur.[25] Aynı tarihlerde *Short ve Strodtbeck,* şiddet içerikli eylemlerin gençlik çetelerinde ciddi sonuçlara yol açmadığını ifade etmişlerdir.[26] *Miller ve Klein,* 1950 ve 1960'larda çetelerin özellikle şiddet eğilimli gruplar olmadıklarını belirtirken; 1970 ve 1980'lere gelindiğinde durumun farklı olduğunu; hatta *"modern çetelerin saldırı içerikli faaliyetlerinin sonuçlarının, önceki dönemlerden belirgin şekilde daha ölümcül olduğu"* kanısına varmışlardır.[27] *Thornberry*, 1998'de yayımladığı Amerika'da üç farklı eyaleti kapsayan araştırmasında, resmî makamlara bildirilen genç suçluluğu hacmine çete üyesi gençlerin katkısı değerlendirildiğinde, çete üyelerinin her tür suç tipinin işlenmesinde belirgin oranda rol aldığını ortaya koymuştur. Araştırmaya göre örneğin; çete üyeleri, Seattle'da işlenen tüm soygunların %85'ini, tüm uyuşturucu satışı olaylarının Denver'de %87'si, Rochester'da %70'ini işlemişlerdir.[28]

Çete üyelerinin daha fazla suç işlediği tezine ilişkin temel çalışmalarda da farklı araştırmacılara ergenliklerinin bir döneminde çete üyesi olduklarını söyleyen kişilerin, diğer gençlere göre daha yüksek oranda suç işledikleri ileri sürülmüştür. Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avrupa gibi çeşitli yerlerde yapılan çalışmalarda da aynı bulgulara ulaşıldığı; dahası araştırma, çete üyesi gençler ile çete üyesi olmayan gençler arasında yapıldığında da paralel sonuçlar elde edildiği ifade edilmiştir.[29]

---

24 Thrasher, s. 264, 265.

25 Lewis Yablonsky, The Violent Gang, The Macmillan Company, New York 1963, s. 4-6.

26 Walter B. Miller, "Violent Crimes in City Gangs", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 1966, C. 346, S. 1, s. 98.

27 Spergel, s. 188, 189.

28 Thornberry, Membership in Youth Gangs and Involvement in Serious and Violent Offending, Serious & Violent Juvenile Offenders, s. 159.

29 Konu ile ilgili çalışmaların değerlendirilmesi için bkz. Malcolm W. Klein/Cheryl L. Maxson, Street Gang Patterns and Policies, Oxford University Press, 2010, s. 72 vd.

Klein ve Maxson, çete şiddetine ilişkin artış gösteren istatistiki verilerin, çetelerin daha fazla şiddete neden olduğu anlamına gelmeyebileceğini; söz konusu istatistiklerin esasında çete ve çete üyesi sayısındaki artışı, toplumun giderek daha şiddet eğilimli bir hale gelmesini veya daha gelişmiş bir istihbarat ağı ile kolluk kuvvetlerini ve dolayısıyla resmî makamların suça dair daha fazla veri elde ettiğini yansıttığını iddia etmişlerdir.[30]

Dahası, *Esbensen ve Tusinski*, 1980 ve 2006 Mayıs arasında N*ewsweek, Time ve U.S. News and World Report* haftalık gazetelerindeki "çete" ile ilintili tüm haberleri inceleyerek yaptıkları araştırmada, çete şiddeti konusunda medyanın abartılı bir temsil yaptığı kanısına varmışlardır. Onlara göre, bir çete üyesinin günlük yaşantısı aynı topluluktaki diğer insanların yaşantısına benzer olmasına rağmen medya, şiddet olaylarını abartmakta ve gençlik çetelerine ilişkin yaptığı haberlerde çete üyesi gençler ve söz konusu çete şiddetine ilişkin gerçekliği neredeyse tümüyle yanlış şekilde yansıtmaktadır. Dahası, çetelerin şiddet içerikli eylemlerde bulunduklarına dair bir şüphe olmamasına karşın şiddetin, çete deneyimini harekete geçiren esas olgu olduğunu temellendiren bir araştırma olmadığı ve şiddetin günlük bir olay olduğu belirtilmiştir. [31]

Dönmezer, çete üyeleri arasındaki antisosyal dayanışmanın suçluluk üzerindeki etkisini açıklarken gençlerin öncelikle heyecan duymak için küçük suçlar işlediklerini, gruba bağlılık bilincinin de etkisiyle bu suçlar cezasız kaldıkça daha ciddi suçlar için grup üyelerinin cesaretlendiğini ifade etmektedir. Ona göre, çetelere katılan yeni üyelere çete içinde yaygın suçlar öğretilmekte; bu suçlar devamlılık gösterdikçe de çete için meslek haline gelmektedir. Dahası, suçun iştirak halinde işlenmesi üyelerde sübjektif sorumluluk duygusunu hafifletmekte, üyeler arasındaki iş birliği adeta bu duyguyu üyelere paylaştırmakta ve çeteye hâkim olan sorumsuzluk hissi suç işlenmesini kolaylaştırmaktadır.[32]

Her ne kadar gençlik çeteleri ve suçluluk arasında bir ilişki olsa da gençlik çetelerinin özellikle suç işlemek için bir araya gelen suç örgüt-

---

30 Spergel, s. 191.

31 Finn-Aage Esbensen/Karin E. Tusinski, "Youth Gangs in the Print Media", *Journal of Criminal Justice and Popular Culture,* 2007, C. 14, S. 1, s. 34.

32 Dönmezer, s. 266.

leri olmadığı, ileride değinileceği üzere suç işlemekten farklı motivasyonlarla oluştukları, suçun ancak gençlik çetelerinin oluşumunun bir sonucu olarak incelenmesi gerektiği belirtilmelidir. Dahası, çete kapsamında işlenen suçlar genellikle önceden yaşanmış birtakım olaylar sebebiyle intikam alma, bağlı bulundukları bölgeyi diğerlerine karşı koruma ve işaretleme, üstünlük ve sahiplik belirtme gibi amaçlarla işlenmektedir.[33] Bu noktada, *"çoğu çete aktivitesinin kriminal olmadığı ve çete üyeleri tarafından gerçekleştirilen kriminal davranışlarının da ciddi olmadığı"* da vurgulanmalıdır.[34] Son olarak, çete üyelerinin tekil olarak suçlara karıştıkları ve çetenin kendisinin bu suçlarla bir bağı olmayabileceği de dikkate alınmalıdır.

C. GENÇLİK ÇETELERİ İLE İLİŞKİLENDİRİLEN SUÇLAR

1. GENEL OLARAK

Gençlik çeteleri ile genellikle uyuşturucu ticareti, cinayet, hırsızlık, soygun, saldırı gibi eylemler ilişkilendirilmektedir.[35] Bunlardan uyuşturucu ticareti ve cinayet, istatistiki önemi sebebiyle özel olarak irdelenmeden önce çete üyesi gençlerle ilgili madalyonun diğer yüzüne değinmekte fayda vardır. Her ne kadar sosyolog ve kriminologlar gençlik çeteleri ile ilgili yaptıkları araştırmalarda genellikle gençlik çetesi üyeleri tarafından işlenen suçlara ve onların fail kimliklerine yoğunlaşsalar da bu gençlerin birçok suç tipinin mağduru olduğu göz ardı edilmektedir. Bu doğrultuda, *Taylor ve çalışma arkadaşları*, araştırmalarında özellikle *günlük rutinleri ve yaşam biçimleri* dikkate alındığında -örneğin çete üyesi olmayan gençlere göre daha fazla suç işlemeleri sebebiyle sapıcı davranışlarda bulunan kişilerle daha fazla bir arada bulunmaktadırlar- çete üyelerinin çete üyesi olmayan gençlere göre daha yüksek oranda "bir suçun mağduru olma riskini" taşıdıklarını ileri sürmüşlerdir. [36]

---

33 Scott H. Decker/David C. Pyrooz, Street Gangs, Terrorists, Drug Smugglers, and Organized Crime. The Handbook of Gangs içinde (Ed. Scott H. Decker/David C. Pyrooz), Wiley Blackwell, Chichester West Sussex 2015, s. 304.

34 Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, s. 107, 108.

35 https://ojjdp.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh176/files/jjbulletin/9808/youth.html (E.t.: 18.03.2021); https://nationalgangcenter.ojp.gov/legislation/penalties (E.t.: 18.03.2021)

36 Terence J. Taylor/Adrienne Freng/Finn Aege Esbensen et al., "Youth Gang Membership and Serious Violent Victimization: The Importance of Lifestyles and

2. UYUŞTURUCU MADDE SATIŞI

Gençlik çeteleri ile en çok ilişkilendirilen suç, uyuşturucu satışıyla ilgili olmuştur. Dahası *Skolnick ve çalışma arkadaşları*, bazı çetelerin özellikle uyuşturucu satmak için örgütlendiklerini ileri sürmüşlerdir.[37] Ancak belirtmek gerekir ki ilk kapsamlı gençlik çetesi araştırmasını yapan *Thrasher,* 1927'de gençlik çeteleri ile bağlantılı suçlar arasında hırsızlık, soygun, çalıntı malların dolaşımı gibi suçları sayarken uyuşturucu madde satışıyla ilgili bir bilgiye yer vermemiştir.[38]

Gençlik çeteleri ve uyuşturucu arasındaki bağıntı araştırılırken araştırmacılar özellikle çetelerin yapısal özellikleri üzerinde durmaktadırlar. Bu kapsamda, *Skolnick,* çetelerin bir özelliği olarak *organize bir örgütlülük biçimini* göstermiş ve bunun farklı biçimlerde ortaya çıkabileceğini öne sürmüştür: Örneğin, kültürel çetelerin başlangıçta komşuluk değerlerini, sadakati ve eşitliği temel alarak yatay olarak örgütlendiğini vurgularken, Kuzey Kaliforniya çetelerinin çete içindeki rol ve performansa göre dikey olarak örgütlendiğini ve hiyerarşik bir yapıları olduğunu belirtmiştir.[39] Ancak tam aksine, *Howell,* araştırmaların çetelerin sanılandan daha az örgütlü bir yapıya sahip olduğunu gösterdiğini vurgulamıştır. Ona göre bir gruba "çete" etiketinin yapıştırılması, çoğu sokak çetesinin yeterliliğini ve ehliyetini aşan yüksek düzeyde bir yapı ve organizasyon *imajı* yaratmakta ve bu imaj, çetelerin suçlulukla ilişkisini kurmada yanlış yönlendirmeye neden olmaktadır.[40]

Los Angeles County Bölge Savcısı *Reiner,* 1992 yılında yayımladığı bir raporda, dağınık ve gevşek yapıları nedeniyle geleneksel sokak çetelerinin uyuşturucu satış ve dağıtımı veya diğer ticari faaliyetler için uygun gruplar olmadığına; zayıf bir örgütlü yapıya sahip olduklarına işaret etmiştir. Rapora göre, bu nedenlerden ötürü, uyuşturucu ticaretine ciddi bir kariyer olarak başlayanlar çete faaliyetlerini azaltmakta

---

Routine Activities", *Journal of Interpersonal Violence,* 2008, C. 23, S. 10, s. 1456 vd.

37 Jerome H. Skolnick/Theodore Correl/Elizabeth Navarro et. al., The Social Structure of Street Drug Dealing, From Drugs, Crime, and Justice: Contemporary Perspectives içinde (Ed. Larry K. Gaines-Peter B. Kraska), Waveland Press, United States of America 1997.

38 Thrasher, s. 283.

39 Jerome H. Skolnick, Gang Organization And Migration: Drugs, Gangs, And Law Enforcement, California Department of Justice, 1990, s. 2.

40 Howell, Menacing or Mimicking?, s. 41.

veya ilerleyen dönemlerde üyesi oldukları çeteyi tamamen terk etmektedirler.[41] *Fagan* da 1989'da uyuşturucu kullanım ve satışının gözlemlendiği çetelerin, genellikle çok daha sıkı örgütlenmiş çeteler olduğunu ileri sürmüştür.[42]

Benzer şekilde *Klein,* çeteleri gevşek biçimde bir araya gelmiş ve genellikle kalıcı uyum ve örgütlenmeden yoksun gruplar olarak tanımlamaktadır.[43] Bununla birlikte, *Hagedorn, Maxson, Fagan, Cunningham* gibi tanınmış çete araştırmacıları da birçok genç çete üyesinin faaliyetleri organize etmede, fikir birliği üretmede ve kârı grup düzeyinde kontrol etmede yaşadıkları zorlukları vurgulayarak çetelerle ilişkilendirilen uyuşturucu satışlarını tamamen farklı bir şekilde açıklamaktadırlar: Bu görüşe göre çeteler, dağınık, çoğunlukla bireysel gayeleri için uyuşturucu satan, çıkarcı ve kendisiyle ilgilenen üyelerden oluşmaktadır.[44]

Decker ve Winkle, araştırmalarında çeteye katılım sürecinin genellikle arkadaşlık ve yakınlık ilişkisi kurma amaçlarını yansıttığını, para kazanmaya yönelik saiklerin ise çeteye katılımın ana sebeplerinden olmadığını ortaya koymuşlardır. Dahası çeteler, onlara göre kendileri veya diğer üyelerin güvenliklerine yönelik tehditlerle bölgelerini veya itibarlarını korumaya yönelik kaygılar dolayısıyla birleşen genç erkek ve kadınlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, örgütsel olarak zayıf bir biçimde bir araya gelmiş olan çetelerin araçsal kaygıları genellikle yalnızca kıyafet ve partiler için para elde etme gibi daha anlık haz arayışlarıyla ilgilidir.[45]

Çeteler ve organize suç örgütleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan *Decker ve Pyrooz,* çete üyelerinin uyuşturucu satışı, soygun, araba hırsızlığı, cinayet gibi farklı suçlar işleyebildiklerini ancak çoğunlukla tek bir suç tipinde uzmanlaşmadıklarını ifade etmiştir. So-

41 Ira Reiner, Gangs, crime and violence in Los Angeles: findings and proposals, Office of the District Attorney, County of Los Angeles 1992, s. 97.

42 Jeffrey Fagan, "The Social Organization Of Drug Use And Drug Dealing Among Urban Gangs", *Criminology,* 1989, C. 27, S.4, s. 660.

43 Scott H. Decker/Barrik Van Winkle, ""Slinging Dope": The Role Of Gangs And Gang Members In Drug Sales", *Justice Quarterly,* 1994, C. 11, S. 4, s. 584.

44 Scott H. Decker, The Impact of Organizational Features of Gang Activities and Relationships, The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe içinde (Ed. Malcolm W. Klein/Hans-Jürgen Kerner et al.), Kluwer Academic Publishers, 2001, s. 22.

45 Decker/Winkle, s. 594-595, 601, 602.

kaktaki görünürlüklerinin yüksek olması dolayısıyla başta emniyet güçleri olmak üzere dışarıya karşı kimliklerinin gizli kalamaması ve hatta polisin elinde üyelerin isim listelerinin bulunması; çete üyelerinin diğer üyeler üzerinde disiplin ve denetim yetkisinin genellikle bulunmaması nedeniyle kolay kontrol edilememeleri gibi sebeplerle çetelerin, organize suç örgütleri için iyi suç ortakları olamayacaklarını belirtmişlerdir.[46] *Demirbaş* da çete suçluluğunun sabıkalılık ve kontrol makamlarınca tanınırlık dolayısıyla bireysel suçluluğa göre daha görünür olduğunu ifade etmiştir.[47] Sonuç olarak, gençlik çetelerinin hem organize suç örgütleriyle uyuşturucu ticaretinde suç ortaklığında bulunma hem de tek başlarına organize suç örgütü düzeyinde uyuşturucu ticareti yapma kapasitelerinin olamayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Bununla birlikte, 1985'lerde başlayan taş kokain salgını döneminde *(crack cocaine epidemic)* uyuşturucu ticaretine genç ve yetişkin çetelerin katkısını, genç ve yetişkin çete üyelerinin çete üyesi olmayan gençlere göre daha yüksek oranda uyuşturucu kullandığını gösteren bazı çalışmalar da bulunmaktadır.[48] *Fagan,* 1980'lerde gençlik çetelerinin uyuşturucu ticaretine olan katkısını 1980'lerde kokain pazarında fiyatların çarpıcı şekilde düşmesi ve Amerika toplumundaki sosyoekonomik değişiklerle açıklamaktadır. Buna göre imalat sektöründe iş olanakları azalırken, teknoloji ve hizmet endüstrilerinin gelişimiyle bu alanlarda yeni iş olanakları oluşmuştur. Ancak bu iş olanakları banliyölerde olduğundan şehrin iç kesimlerinde yüksek işsizlik oranları oluşmuş; uyuşturucu ticareti ise işsiz kesim için bir iş olanağı haline gelmiş ve taş kokainin artan popülaritesi, gençlere yeni para kazanma fırsatları yaratmıştır.[49]

Esbensen ve çalışma arkadaşları, çete üyesi gençlerin çete üyesi olmayan gençlere göre daha yüksek oranda yasadışı aktivitelere karıştıkları ve benzer şekilde çete üyesi gençlerin orantısız şekilde uyuşturucu kullanımı ve satışına dahil olduklarını vurgulamıştır. 1995 yılında yaptıkları çalışma sonucunda çete üyeliği ve uyuşturucu arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan modelin pekiştirme modeli olduğu sonucuna varmışlardır. Buna göre, uyuşturucu kullanımı, satışı ve bununla bağ-

46 Decker/Pyrooz, s. 304, 305.
47 Demirbaş, s. 345.
48 James C. Howell/Scott H. Decker, The Youth Gangs, Drugs and Violence Connection, U.S. Department of Justice, 1999, s. 2.
49 Howell/Decker, s. 2, 3.

lantılı şiddet içerikli eylemler çeteye katılımın ilk senesinde artmakta ancak çeteye katılım, her durumda uyuşturucu kullanımı veya satışı ile sonuçlanacağı anlamına gelmemektedir.[50]

Howel, çetelerin ülkesel düzeyde uyuşturucu satışı yaptığını ve buradan çeteye önemli ölçüde para sağladığına ilişkin mitin *Felson* tarafından ortaya atılan *"Büyük Çete Teorisi"nden (Big Gang Theory)* kaynaklandığını belirtmektedir.[51] *Felson'a* göre çeteler, düşmanlarına ve diğer tehdit unsurlarına karşı korunma amacıyla kendileriyle ilgili efsaneler yaratmakta ve normalde olduklarından daha tehditkâr bir yapıları olduğuna dair imaj yaymaktadır. Örneğin çok daha büyük ve tehlikeli bir örgütün ismini kullanarak veya onlara özgü sembolleri, yazıları, renkleri taklit ederek yaydıkları bu yanlış imaj, medyanın da katkısıyla sürmekte ve büyümektedir.[52] Çetelerle uyuşturucu arasındaki ilişkiyi de bu teoriye göre açıklayan *Howel,* çete üyeleri tarafından yayılan bu mitin kriminologlar tarafından da 1980 ve 1990'larda yükselen uyuşturucu bağlantılı cinayet ve ateşli silah kullanımı bağlantısını açıklamak için kullanıldığını ileri sürmüştür. Ona göre gerçekte ise, üyeler bireysel olarak uyuşturucu kullanımına ve satışına dahil olsalar da çete düzeyinde çok nadiren uyuşturucu ticaretinde denetim ve kontrol imkanına sahiptir.[53]

3. CİNAYET

Gençlik çeteleriyle ilişkilendirilen bir diğer suç grubu da yaşama hakkı ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar olup bu kapsamda cinayetler ve gençlik çeteleri ile ilintili pek çok çalışma yapılmıştır. 1982 yılında çete bağlantılı öldürme fiilleriyle ilgili ilk defa kapsamlı bir inceleme yapan *Miller*, öncelikle çete cinayetleriyle ilgili istatistik toplamanın, bir cinayetin çeteyle bağlantılı olduğunu ortaya koyan kriterin belirlenmesinin problemli olması nedeniyle zor olduğunu belirtmiştir.[54] Gerçekten de özellikle çete üyeleri tarafından iştirak halinde gerçekleştirilmeyen fiiller, hangi kriterler sağlandığında çetelerle ilişkilendirilecektir?

---

50 Finn Aege Esbensen/Dana Peterson et. al., Initiation of Drug Use, Drug Sales, and Violent Offending Among a Sample of Gang and Nongang Youth, Gangs in America içinde (Ed. C. R. Huff), SAGE Publications, Thousand Oaks 2002, s. 49.

51 Howell, Menacing or Mimicking?, s. 41, 42.

52 Howell, Menacing or Mimicking?, s. 39, 40.

53 Howell, Menacing or Mimicking?, s. 42.

54 Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, s. 82.

Herhangi bir çete üyesinin fail veya mağdur olarak karıştığı cinayetin çete cinayeti olduğunu savunanlar karşısında 1982 yılında yayımlanan araştırmada, örneğin Chicago polisin yalnızca iki veya daha fazla çetenin karşılaştığı çete kavgası sırasında meydana gelen ölüm olaylarını çete cinayeti olarak değerlendirdiği ifade edilmiştir. Bu tanıma göre bir çete üyesinin rakip çetenin üyeleri tarafından yoldan geçen bir araba içinden misilleme amaçlı öldürülmesinin çete cinayeti sayılmayacağı dikkate alınmalıdır. Daha uç bir örnek olan Los Angeles polisi ise bir çete üyesinin karıştığı herhangi bir öldürme olayını çete cinayeti saymaktadır.[55] 1967 ile 1980 arasındaki verileri inceleyen *Miller*, çete cinayetlerindeki artışın bir kısmının gelişmiş raporlama ve kayıt prosedürlerinden kaynaklanmış olabileceğine işaret etmiştir. Ancak ona göre, bunun yanında çete cinayetlerinin sayı ve oranlarında gerçekten de artışlar bulunmaktaydı: bu tarihler arasında eldeki verilere göre çete bağlantılı cinayetlerde ABD'de toplam 59 bölgede %236'lık bir artış söz konusuydu.[56] Bu araştırma yönünden ilginç olan ise, çete cinayetlerinin oransal olarak belli dönemlerde zirve yapmak yerine yıllara göre oldukça eşit şekilde dağılması olmuştur. Bu nedenle de çete şiddetindeki eğilimlerin, değişen ekonomik koşullar, işsizlik oranları veya uyuşturucu kullanma alışkanlıkları gibi ülke çapındaki herhangi bir gelişme temelinde açıklanması zorlaşmaktadır.[57]

Curry ve çalışma arkadaşları, emniyet teşkilatı verilerini kullandıkları ve en büyük 72 ABD yerleşim yerini temel alan çalışmalarında, 1991 yılında 41'i gençlik çetesiyle ilintili toplam 964 cinayet bildirildiğini vurgulamıştır. *Maxson ve çalışma arkadaşları* ise 1991 yılında 800'e yakın yerleşim yerinden topladıkları emniyet verilerine göre bunlardan %40'ının gençlik çetesi ile ilintili cinayet olarak saptamıştır. Sözü edilen çalışmalardaki en önemli bulgu, her ne kadar büyük oranda bu cinayetler kentlerde yoğunlaşmış olsa da gençlik çetelerinin artık yalnızca birkaç büyük şehirde değil diğer bölgelerde de cinayet işlediğidir.[58]

---

55 Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, s. 82, 83.

56 Ayrıntılı istatistik için bkz. Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, s. 82, 83.

57 Miller, Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, s. 102.

58 Ayrıntı için bkz. James C. Howell, "Youth Gang Homicides: A Literature Review", *Crime & Delinquency*, 1999, C. 45, S. 2, s. 208 vd.

Farklı olarak, 1990'ların başından ortasına kadar ise, ABD'de 400'den fazla yerleşim yerinde rapor edilen toplam çete cinayeti sayısı %15 azalmıştır. Ancak bu yüzde 15'lik düşüş, 1991'den 1996'ya kadar ülke çapındaki cinayet düşüşünün yüzde 29,7'sini tek bir şehir -Los Angeles- oluşturmuştur. Üstelik, bu dönemde çete cinayetlerinin azaldığı şehirlerin sayısının cinayetlerin arttığı şehir sayısı ile dengelendiği göz önüne alındığında düşüş, çok olumlu bir sonuç olarak görülmemektedir. Dolayısıyla *David ve çalışma arkadaşlarına* göre, çete cinayetleri ABD için ciddi bir sorun olarak varlığını korumaktadır.[59]

1996-1998 yılları arasındaki resmî verileri inceleyen *Spergel*, Amerika'da 400'den fazla yerleşim yerinin yarısında gençlik çetesi cinayetlerinde düşüş varken %14 ile 15'lik kısmında değişmenin olmadığını %36 ila 38'lik kısımda ise artış olduğunu saptamıştır. *Spergel,* çalışmasında daha yüksek oranda çete üyesi ve çete barındıran yoğun nüfuslu şehirlerde çete cinayetlerinin görece fazla olduğunu vurgulamıştır.[60]

Howell, gençlik çeteleri ile ilintili cinayetlerin genellikle kişisel veya meşru müdafaa biçiminde ortaya çıktığını, parasal veya uyuşturucu kaynaklı olmadıklarını aktarmaktadır. Artan çete cinayetleri oranlarını ise "ateşli silahlara olan kolay ulaşımla" açıklamaktadır.[61]

Cinayetler özelinde gençlik çetesi üyeleri ve çete üyesi olmayan gençlerle ilgili yapılan karşılaştırmalı çalışmalar da mevcuttur. Buradaki temel sorun çete üyesi olmanın bu tür şiddet içerikli olayları kolaylaştırıp kolaylaştırmadığıdır. Örneğin *Rosenfeld ve çalışma arkadaşları*, çete üyeliğinin iki şekilde şiddet için bir ortam yaratabileceğini savunmaktadır. İlk olarak çete üyesi olmayan gençlere oranla çete üyelerinin, suç bakımından yüksek risk taşıyan bölgelere daha sık gitmeleri veya daha yüksek oranda silah taşımaları gibi durumlar bireysel olarak üyeleri daha riskli durumlara maruz bırakmaktadır. İkinci olarak çete adına başka bir çeteye veya bir kişiye karşı saldırı veya koruma gerektiğinde, çeteler kendileri şiddeti teşvik edebilmektedir.[62]

---

59 Curry David/Maxson L. Cherly/Howell C. James, Youth Gang Homicides in the 1990's, Responding to Gangs: Evaluation and Research içinde (Ed. Winfred L. Reed- Scott H. Decker), U.S. Department of Justice 2002, s. 1, 2.

60 David/Cherly/James, s. 126, 127.

61 Howell, Youth Gang Homicides: A Literature Review, s. 228.

62 Richard Rosenfeld/Timothy M. Bray/Arlen Egley, "Facilitating Violence: A Comparison of Gang-Motivated, Gang-Affiliated, and Nongang Youth

Bu kapsamda örneğin *Miller* 1975'te ABD'nin yaklaşık 65 bölgesinde gençlik çetesi cinayetlerinin gençler tarafından işlenen tüm cinayetlerin yaklaşık yüzde 25'ini oluşturduğunu; *Block* ise 1985'te polis verilerine dayanarak, gençlik çetelerinin, Chicago'da 1965 ve 1981 yılları arasındaki gençler tarafından işlenen cinayetlerin %25'inden sorumlu olduğunu saptamıştır.[63]

Maxson ve çalışma arkadaşları, gençlik çetesi cinayetleri ile çete üyesi olmayan gençlerin işledikleri cinayetleri karşılaştırırken, gençlik çetesi cinayetlerinin ikinci gruba oranla kamusal alanda daha fazla işlendiklerini, araba ve ateşli silah gibi araçların bu cinayetlerde daha fazla kullanıldığını belirtmektedir.[64]

Cinayetler ve gençlik çeteleri arasındaki ilişki irdelenirken ateşli silah kullanımının polis ve bölge sakinleri bakımından bu cinayetleri daha görünür kılabileceğine; taşıt veya silah gibi araçların kullanılmasının delil elde etme bakımından da kolaylık sağlayabileceğine hem çete üyelerinin hem de kullanılan araçların resmî kayıtlardaki varlığı sebebiyle çete üyesi olmayan gençlere göre bu kişilerin daha hızlı yakalanabileceğine ilişkin olasılıklar da göz önünde tutulmalıdır.

D. RİSK FAKTÖRLERİ

1. TOPLULUK DÜZEYİNDEKİ RİSK FAKTÖRLERİ

Curry ve Spergel, Chicago toplumlarındaki suç ve çete cinayetlerinin dağılımındaki en güçlü nedenlerin kendi deyimleriyle "yeni göçmen grupların yerleşimiyle oluşan sosyal düzensizlik" ve yoksulluk olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda, onlara göre ekonomik yetersizlik ve bölgeye yeni gelen sosyal gruplar nedeniyle oluşan sosyal düzensizlik, çete oluşumu ve çeteler tarafından işlenen suç oranlarının yükselmesinde önemli faktörlerdendir. Kent sosyal yaşamının belirsizliği karşısında çete, dezavantajlı gençlere belli bir dereceye kadar istikrarlı ekonomik ve sosyal kazanım ve dolayısıyla asgari yaşam standardı sağlayabilmektedir.[65]

Homicides", *Journal of Quantitative Criminology,* 1999, C. 15, S. 4, s. 495, 496.

63 Spergel, s. 189.

64 Cheryl L. Maxson/Margaret A. Gordon/Malcolm W. Klein, "Differences Between Gang and Nongang Homicides", Criminology, 1985, C.23, S. 2, s.220.

65 David Curry/Irving A. Spergel, "Gang Homicide, Delinquency and Community",

Belirtmek gerekir ki işsizlik ve eğitim alma konusunda toplumda var olan eşitsizlik, gençlere aynı kaderi paylaştığı diğerleriyle en azından bir arada olma hissi sunmaktadır. Bu noktada burjuva devlet politikalarının azınlıklar üzerindeki etkisine değinmekte fayda vardır. Ayrımcılık, damgalama ve şovenizm, toplumun önyargıları kullanılarak devlet tarafından körüklendikçe azınlıklar, bulundukları toplumda her gün daha fazla sosyal ve politik baskıya uğrarlar. Gençler arasındaki çeteleşme bu politik ve sosyal baskılara karşı bir ihtiyaç olarak doğabilir: Kolluk kuvvetlerine veya diğer tehlikelere karşı kolektif hareket etmek gerektiğinde çete bu hareketliliği sağlama imkânı verir. *Moore'un* bazı durumlarda çete üyesi gençlerin maruz kaldıkları bu damgalama ve ırkçı polis şiddetinin, bölge sakinleri tarafından tepkiyle karşılandığı ve hatta çete üyesi gençlerin polisten saklanması konusunda bölgede dayanışmaya yol açtığı örneği bu argümanı destekler niteliktedir. [66]

Çetelerin, özellikle suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde, diğerleri tarafından şiddete uğrayan gençlerin temel haklarını korumada devletin yetersiz kaldığı durumlarda koruyucu kurumlar olarak oluştuğu da bir başka yaklaşımdır. *Sobel ve Osoba,* tehdit karşısında bir arada durarak potansiyel kurbanların güvenliğini artırmayı amaçlayan çetelerin her ne kadar devletler gibi kurallarını baskı ve şiddet aracılığıyla uygulasalar da sonuçtaki etkilerinin toplam suç miktarını azaltmak olduğunu belirtirler.[67]

Yaşadıkları bölgede kendilerini güvende hissetmeyen gençler de korunma ve güvenlik arayışlarına bir gruba dahil olarak son verebilirler.[68] Dahası gençlerin yaşadığı mahallede *marihuana* gibi uyuşturucu maddelere ulaşımın kolay olması[69] endüstrileşmeyle azalan iş olanak-

---

Criminology, 1988, C.26, S. 3, s. 400, 401.

66 Joan W. Moore, "Isolation and Stigmatization in the Development of an Underclass: The Case of Chicano Gangs in East Los Angeles", *Social Problems*, 1985, C.33, S.1, s. 6, 7.

67 Russell S. Sobel/Brian J. Osoba, "Youth Gangs as Pseudo-Governments: Implications for Violent Crime", *Southern Economic Journal,* 2009, C. 75, S. 4, s. 997 vd.

68 Alan J. Lizotte/James M. Tesoriero/Terence P. Thornberry/Marvin D. Krohn, "Patterns of adolescent firearms ownership and use", *Justice Quarterly*, 1994, C. 11, S.1, s. 71; Terence P. Thornberry/Marvin D. Krohn/Alan J. Lizotte/Carolyn A. Smith et. al., Gangs and Delinquency in Developmental Perspective, Cambridge University Press, 2003 s. 81.

69 Karl G. Hill/James C. Howell/J. David Hawkins/Sara R. Battin-Pearson, "Childhood Risk Factors For Adolescent Gang Membership: Results From The

ları ve bireysel olarak serbestçe uyuşturucu satmaya elverişli hale gelen kokain ensdüstrisi[70] gençler için bir risk faktörü oluşturabilmektedir. Mahalle gençliğinin suça karışma ve gözaltı oranlarının yüksek olması;[71] yaşanılan çevrede halihazırda çetelerin bulunması;[72] ateşli silaha ulaşım ve bunları taşımanın kolaylığı[73] gençlerin çeteye katılmasına sebep olduğu da diğer araştırma sonuçları arasındadır.

2. AİLESEL RİSK FAKTÖRLERİ

Aile yapısının ve aile bireylerinin gençlerin çeteye katılmasını farklı şekillerde etkilediğine dair çalışmalara bakıldığında, araştırmacıların genellikle yoksul aile yapısını;[74] çete üyesi veya antisosyal karaktere sahip kardeş mevcudiyetini[75] çeteye katılım için risk faktörleri olarak saptadığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, özellikle yaşı daha küçük olan üyelerin çete içerisinde baba, amca, kuzen gibi yakın akrabaları olduğu görülmekte ve bu nedenle çete üyesi bir veya birden fazla yakın bulunması da sebepler arasında sayılmaktadır.[76]

Ebeveyn çocuk ilişkisinin zayıf olması;[77] ebeveynin çocuk üzerindeki denetim ve kontrolünün zayıf olması ve çocuğa karşı ilgisizlik[78] de risk faktörü teşkil etmekte olup birçok gencin bu gibi durumlarda daha sıkı bağ kurdukları çeteyi ve bağlı bulundukları çetedeki diğer üyeleri aile bireylerine tercih ettiği de görülebilmektedir.[79]

Seattle Social Development Project", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1990, C. 36, S. 3, s. 313.

70 John M. Hagedorn, "Neighborhoods, Markets, and Gang Drug Organization", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1994, C. 31. S. 3, s. 289 vd.

71 Hill/Howell/Hawkins/Battin-Pearson, s. 313; Lizotte/Tesoriero/Thornberry/Krohn, s. 62.

72 David Curry/Irving A. Spergel, "Gang involvement and delinquency among Hispanic and African-American adolescent males", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1992, C.29, S.3, s. 286, 287.

73 Lizotte/Tesoriero/Thornberry/Krohn, s. 71.; Thornberry/Krohn/Lizotte/Smith, s. 61.

74 Lizotte/Tesoriero/Thornberry/Krohn, s. 65.; Hill/Howell/Hawkıns/Battin-Pearson, s. 313.

75 Hill/Howell/Hawkıns/Battin-Pearson, s. 314.

76 Joan Moore, Going Down to the Barrio: Homeboys and Homegirls in Change, Temple University Press, Philedephia 1991, s. 49 vd.

77 Thornberry/Krohn/Lizotte/Smith, s. 65.

78 Dawn Delfin McDaniel, "Risk and protective factors associated with gang affiliation among high-risk youth: a public health approach", *Injury Prevention*, 2012, C. 18. S. 4, s. 257.

79 Decker/VanWinkle'dan aktaran: Hill/Howell/Hawkins/Battin-Pearson, s. 314.

3. OKULLA İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

Düşük akademik başarı ve öğrenme zorlukları;[80] okuldaki öğretmenler tarafından olumsuz damgalama yapılması[81] gençleri çeteye katılmaya iten sebepler olarak ileri sürülmektedir. Bunlar, gençlerin okulla ve öğretmenlerle olan bağlarının zayıflamasına ve en nihayetinde kendilerine yeni kimlik arayışları içerisine girmelerine neden olabilmektedir. Çete ise gençlere vakitlerinin büyük kısmını kaplayan okulda yaşadıkları zorluk ve olumsuzlukların aksine aidiyet veya işe yarama gibi cazip hisler uyandırabilmektedir.

Dahası, çete üyeliğinin, ebeveynin kendilerinden düşük eğitim beklentisine sahip olduğu durumlarda gençler arasında daha yaygın görüldüğü saptanmıştır. Kız ve erkek öğrenciler arasında karşılaştırmalı yapılan bir çalışmada ise eğitim beklentileri düşük olan kız öğrencilerin çete üyeliği açısından yüksek risk altında bulundukları bildirilmiştir. [82]

4. AKRAN GRUBUYLA İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

Akran grubuyla ilgili risk faktörleri çete üyeliğiyle ilgili literatürde en çok incelenen risk faktörlerindendir. Sapıcı davranışlar da sergileyen veya suç işleyen akranlarla bir arada bulunan gençlerin daha yüksek oranda benzer eylemler sergilediklerine yönelik bağ, özellikle sosyal öğrenme kuramıyla desteklenmektedir. *Thornberry*, suçlu çeteleri suçlu akran grubunun bir versiyonu olarak gördüğünden, bu bağıntının şaşırtıcı olmadığını belirtmektedir.[83]

Bu doğrultuda, gençlerin suç işleyen kimselerle fazla vakit geçirmeleri[84] veya okulda çete üyesi arkadaşlarının olmasının[85] çeteye katılma oranlarını artırdığı belirtilmektedir. *Esbensen ve çalışma arkadaşları*,

---

80 Hill/Howell/Hawkins/Battin-Pearson, s. 313.

81 Finn Aege Esbensen/David Huizinga/Anne W. Weiher, "Gang and Non-Gang Youth: Differences in Explanatory Factors", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 1993, C. 9, S. 2, s. 108 vd.

82 Bowker/Klein/Schwartz'dan aktaran: Thornberry/Krohn/Lizotte/Smith, s. 59.

83 Thornberry/Krohn/Lizotte/Smith, s. 60.

84 Beth Bjerregaard/Carolyn Smith, "Gender differences in gang participation, delinquency, and substance use", *Journal of Quantitative Criminology,* 1993, C. 9, S. 4, s. 346.

85 Curry/Spergel, Gang Involvement and Delinquency Among Hispanic and African-American Adolescent Males, s. 282 vd.

gençlik çetesi üyeleri ve çete üyesi olmayan gençler arasında yaptıkları çalışmada ikinci grubun, eğer arkadaşları evde, okulda veya polisle başını belaya sokuyorsa arkadaşlık kurmaya devam edeceklerini söyleme olasılıklarının düşük olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmaya göre, çete üyesi gençler bakımından ise arkadaşları kendilerine "yanlış yolda olduklarını söylediğinde" onları dinleme olasılıkları daha düşüktür.[86]

5. BİREYSEL DÜZEYDEKİ RİSK FAKTÖRLERİ

Gençlerin bireysel özellikleri ve yaşam biçimleri de çeteye katılma olasılıklarını etkileyen bir diğer risk faktörü grubudur. Öncelikle, genel olarak önceki suç geçmişinin gençlerin çeteye katılma riskini artırdığı ileri sürülmektedir.[87] Alkol ve uyuşturucu kullanımı, yasa dışı silah taşıma gibi durumların da etkili olduğu belirtilmektedir.[88]

Çete üyeliği kimi yazarlara göre özellikle çeşitli açılardan psikolojik kazancı amaç edinmektedir.[89] Bu doğrultuda, aile, okul veya diğer sosyal ortamlardan çeşitli sebeplerle itilen gençler, çete üyesi olmada birtakım yararlar görebilirler. Çete üyeliği gençlere kimlik sahibi olma hissi, asgari sosyal statü ve cezai eylemlerden kazanılan gelir fırsatlarını sağlayabilir.[90] Öz saygı eksikliği,[91] hiperaktivite, saldırganlık;[92] zayıf sosyal bağlar ve antisosyal yaşam biçimi[93] de literatürde araştırmalara konu olan diğer risk faktörlerindendir.

Bir gencin toplumun genel olarak benimsediği düşünceler ve inançlarla özdeşleşememesinin çete katılımı için zemin hazırlayabile-

86 Esbensen/Huizinga/Weiher, s. 105.
87 Esbensen/Huizinga/Weiher, s. 106 vd.
88 Thornberry/Krohn/Lizotte/Smith, s. 60.
89 Demirbaş, s. 343.
90 Curry/Spergel, Gang Homicide, Delinquency and Community, s. 401.
91 L. Thomas Winfree/Teresa Vigil Bäckström/G. Larry Mays, "Social Learning Theory, Self-Reported Delinquency, and Youth Gangs: A New Twist on a General Theory of Crime and Delinquency", *Youth & Society*, 1994, C. 26, S. 2, s. 167 vd.
92 Wendy M. Craig/Frank Vitaro/Laude Gagnon/Richard E. Tremblay, "The Road to Gang Membership: Characteristics of Male Gang and Nongang Members from Ages 10 to 14", *Social Development*, 2002, C. 11, S.1, s. 63, 64.
93 Richard L. Dukes- Rubén O. Martinez- Judith A. Stein, "Precursors and Consequences of Membership in Youth Gangs", *Youth & Society*, 1997, C. 29, S. 2, s. 160 vd.

ceğini öne sürenler de bulunmaktadır.[94] Bu bakımdan, çevreleri tarafından düşünceleri sebebiyle yalnızlaştırılan, yadsınan veya zorbalığa uğrayan gençler, çete üyeleri tarafından onay görmeyi cazip bulabilmektedirler.

Soyaslan, özellikle grup içerisinde bireysel sorumluluk duygusunun kaybolduğunu bunun yerine *"Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için"* duygusunun geliştiğini belirtmekte; bu durumun gençlerin işine yaradığını ve sorumsuzluk duygusunun onlara kolay geldiğini ifade etmektedir.[95]

E. GENÇLERİN ÇETEYE KATILMA MOTİVASYONLARININ SUÇ TEORİLERİYLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ

1. ALT KÜLTÜR TEORİSİ

Bu teori, suç ve suçluluk olgusunu baskın kültürel değerlere tepki olarak ortaya çıkan alt kültürlere ait bir fenomen olarak görmektedir. Alt kültür teorisini inceleyen *Cohen*, çocuk suçluluğunun ve özellikle sapıcı davranışlar gösteren alt kültürün, ezici bir şekilde genç nüfusun erkek, işçi sınıfı sektöründe yoğunlaştığını ileri sürmektedir.[96] Bu gençler, beceri geliştirme imkânı, uzun vadede belli bir dereceye kadar istikrarlı kazanç gibi orta sınıf değerlere sahip değildir. İçinde bulundukları dezavantajlı durum sebebiyle orta sınıf bireylerin "toplumsal statülerine" erişemediklerinden *"bir araya gelip 'suçlu alt kültürlere' dahil olarak, ulaşamadıkları 'saygın değerleri' reddetmenin psişik tatminlerinin yarattığı değerler etrafında birleşirler."*[97]

2. SOSYAL ÖĞRENME TEORİSİ

Shutlerland'ın ayırıcı birliktelikler teorisini geliştiren *Akers,* norma uygun davranışın, sapıcı veya suç teşkil eden davranışın aynı bilişsel ve davranışsal mekanizmalar aracılığıyla öğrenildiğini ve değiştirildiğini (aynı zamanda edinildiğini, tekrarlandığını, sürdürüldüğünü) vurgu-

---

94 Hohn Hitchcock, "Adolescent gang participation: Psychological perspectives", Journal of Police and Criminal Psychology, 2001, C. 16, S. 2, s. 38. Aynı yöndeki görüş için bkz. Soyaslan, s. 133.

95 Soyaslan, s. 133.

96 Albert K. Cohen, Delinquent Boys, The Free Press, New York 1967, B. 12, s. 37.

97 O. Özgür Güven, "Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili", *Gaziantep University Journal of Social Sciences,* Gaziantep 2018, C.17, S. 1, s. 181.

lamış, sosyal öğrenme sürecinde işleyen değişkenlerin norma uygun veya sapıcı davranıştan hangisiyle sonuçlanacağını belirlediğini ileri sürmüştür.[98] Ona göre, *kişi suç teşkil eden veya sapıcı davranışta bulunan veya bu davranışları olumlayan kişilerle daha fazla birliktelik içinde olduğunda; içinde bulunduğu maddi şartlarda bu davranışları haklı ve kabul edilebilir gördüğünde; bu davranışları içeren örneklere daha fazla maruz kaldığında; bu davranışa ilişkin kazanımları karşı karşıya kalacağı cezadan daha fazla olduğunda* norma uyan davranışlardan uzaklaşır ve sapıcı davranışlarda bulunma ihtimali artar.[99]

Gençlerin çeteye katılım sürecini ve sebepleri inceleyen çete araştırmalarında destek bulan sosyal öğrenme kuramı, özellikle "evde, okulda veya yaşanılan bölgede çete üyesi kişilere maruz kalmanın"[100] veya "suç işleyen kişilerle fazla vakit geçirmenin"[101] gençlerin çeteye katılma riskini artıracağına ilişkin sonuçlarla kendine yer bulmuştur. *Winfree ve çalışma arkadaşları,* çete üyeliği ve suç işleme arasındaki ilişkiyi incelemiş; çete üyeliğinde ayırıcı birlikteliklerin suç işleme olasılığına dair doğru orantılı olarak etkili olduğunu saptamışlardır. Dahası, nitelikleri gereği etkileşim gerektiren vandalizm, uyuşturucuya bağlı suçlar ve grupla bağlantılı diğer suçları, sosyal öğrenme değişkenlerinin etkili olduğu suçlar olarak belirlemişlerdir.[102]

Bu noktada çeteye katılmanın başlı başına bir suç teşkil etmeyeceği ve çete üyelerinin bu yolla peşinen kriminalize edilmemesi gerektiği göz önüne alınmalı ancak suç işleyen veya suçu olumlayan aile üyeleri, okul veya mahalle arkadaşlarıyla daha fazla vakit geçirmenin; çevrede taklit edebileceği sapıcı veya suç teşkil eden davranışlar sergileyen ki-

98 "Ayırıcı birliktelikler teorisi" Türkçeye Füsun Sokullu Akıncı ve Sulhi Dönmezer tarafından "aykırılıkların birleşmesi" olarak çevrilmiştir. Bkz. Füsun Sokullu Akıncı, Kriminoloji, Beta Yayıncılık, B. 14, İstanbul 2020, s. 210 vd.; Dönmezer, s. 443 vd. Bu teoriye göre, kişiler başkalarıyla etkileşim kurarak yasaların ihlalini olumlayan tanımlara yasaların ihlalini olumsuzlayan tanımlardan daha fazla maruz kaldıklarında suç işlerler. Teoriyle ilgili ayrıntı için bkz. Edwin H. Sutherland/Donald R. Cressey, Criminology, J.B. Lippincott Company, 1978, s. 80 vd.

99 Burada oldukça kısaca değinilen teori hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ronald L. Akers, Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance, Transaction Publishers, 2009, s. 47 vd.

100 Curry/Spergel, Gang Involvement and Delinquency Among Hispanic and African-American Adolescent Males, s. 286 vd.

101 Bjerregaard/Smith, s. 346.

102 L. Thomas Winfree/G. Larry Mays/Teresa Vigil Bäckström, "Youth gangs and incarcerated delinquents: Exploring the ties between gang membership, delinquency, and social learning theory", *Justice Quarterly*, 1994, C. 11, S. 2, s. 242 vd

şilerin örneğini daha fazla bulmanın; çete arkadaşlarının takdiri, çete içinde itibar, kişisel tatmin veya herhangi bir finansal getiri gibi suç sonrası birtakım maddi veya manevi kazanımlar elde etmenin gençleri çete içerisinde suça iten sebeplerden bazıları olabileceği belirtilmelidir.

3. SOSYAL KONTROL KURAMI

Kontrol teorileri, suç teşkil eden eylemlerin bir bireyin topluma olan bağı zayıfladığında veya koptuğunda ortaya çıktığını varsayar.[103] Bu teorik perspektife göre çete şiddeti de normal şartlarda bireyleri kontrol eden kurum veya kurumların etkisiz kalmasıyla ortaya çıkar.[104] Aile, din, okul gibi toplumsal kurumlara olan bağlılık kişileri sapıcı ve suç teşkil eden davranışlardan uzaklaştırmakta; dahası düşük benlik denetimi kişilerin suç işlemesine sebep olmaktadır. *Sanchez-Jankowski,* orta sınıf ailelerinin çocuklarının okulların davranışlarını kontrol etmede daha etkili oldukları için değil tutuklanıp bir suçtan hüküm giymeleri halinde kaybedecekleri fazlaca mülk ve özgürlükleri olan ayrıcalıklı bir yaşam tarzına sahip oldukları için çetelerden veya suç işlemekten kaçındıkları örneğini vermişlerdir. Bu teori, okul gibi sosyal kurumların etkilerini hem okulların hem de bireylerin büyük ölçüde etkilendikleri sosyo-ekonomik koşullardan ayırmada yetersiz olduğu için haklı olarak eleştirilmektedir.[105]

4. ETKİLEŞİMSEL TEORİ

Kontrol teorisini, sosyal öğrenme kuramını ve bunları daha geniş bir çerçevede birleştiren karma modelleri eleştiren *Thornberry*, etkileşimsel kuramı geliştirmiştir. Etkileşimsel kurama göre, insan davranışının sosyal etkileşimle meydana geldiğini ve en iyi şekilde ancak bu etkileşimsel sürece odaklanan bir modelle açıklanabileceği belirtilmektedir. Bu kuram, öncelikle gençlerin kendi başlarına sapıcı davranışlarda bulunan bireyler olarak ele alınmasını eleştirerek, yerine onların diğer kişi ve kurumlarla etkileşime girdiğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgular çünkü davranışlar bu süreç tarafından oluşturulmaktadır. Etkileşimsel kuram Durkheimcı sosyal kontrol geleneğin-

---

103 Travis Hirschi, Causes of Delinquency, Routledge, New York 2001, s. 16.
104 Sánchez/Jankowski, s. 195.
105 Sánchez/Jankowski, s. 195.

den gelişmekte ve suçluluğun temel nedeninin, bireyin davranışları üzerindeki sosyal kısıtlamaların zayıflamasında yattığını ileri sürmektedir ancak klasik kontrol teorisinin aksine, kontrollerin zayıflatılmasının doğrudan suçluluğa yol açtığını varsaymaz.[106]

Woody ve Allen'a göre suçluluğu açıklayan risk faktörleri ile ilgili tek yönlü bir suçluluk perspektifini benimseyen Kontrol Teorisi, Sosyal Öğrenme Teorisi ve diğerlerinden farklı olarak; Etkileşimsel Teori, suç faktörlerinin hepsinin karşılıklı olarak etkileşime girdiği temeline dayanarak suçluluğun ustalıklı ve gelişimsel açıklamasını yapmaktadır.[107] Örneğin, suçluluk akran birlikteliklerinden ve kişilerin suçu olumlamasından etkilenirken, bunlar da suçluluktan etkilenmekte ve bazı gençler için suç teşkil eden bazı gençler içinse norma uygun davranışlar için izlek oluşturmaktadır: Bir başka deyişle, sapıcı veya suçlu davranış sosyal sürecin yalnızca bir çıktısı olmaktan ziyade bu sürecin aynı zamanda bir parçasıdır.[108]

Howell, etkileşimsel kuramı örneklendirirken yapısal yetersizliklerin, ebeveynlerin yetersizliklerine, zayıflamış sosyal bağlara, düşük okul performanslarına, akranlar tarafından reddedilmeye; bu durumların da suça eğilimli akran birlikteliklerine, suçun olumlanmasına ve suç teşkil eden davranışlara neden olduğunu ifade etmiştir. Dahası, bu durumların da söz konusu sosyal bağları daha da zayıflatarak ve suçlu akran birlikteliklerini güçlendirerek çete üyeliğine, sonuç olarak da suça yol açtığını belirtmektedir.[109]

SONUÇ

Gençlik çeteleri gerek kavramsal gerek yapısal özellikleri kapsamında üzerinde fikir birliği sağlanabilmiş bir grup değildir. Ancak, gençlik çeteleri ve suçluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar

---

106 Terence P. Thornberry, "Toward an Interactional Theory of Delinquency", *Criminology*, 1987, C. 25, s. 4, s. 864.

107 Emma Alleyne/Jane L. Wood, "Gang Involvement: Psychological and Behavioral Characteristics of Gang Members, Peripheral Youth, and Nongang Youth", *Agressive Behaviour*, 2010, C. 35. S. 6, s. 424.

108 Terence P. Thornberry/Alan J. Lizotte/Marvin D. Krohn/Margaret Farnworth/Sung Joon Jang, "Delinquent Peers, Beliefs, and Delinquent Behavior: A Longitudinal Test of Interactional Theory", *Criminology,* 1994, C. 32, S. 1, s. 75.

109 James C. Howell, "Moving Risk Factors into Developmental Theories of Gang Membership", Youth Violence and Juvenile Justice, 2015, C. 3, S.4, s. 347

dikkate alındığında, gençlerin çeteleri "suç işlemek amacıyla" kurmadıkları veya bu amaç doğrultusunda çetelere dahil olmadıkları, esasen çetelerin yapısının da bilhassa suç işlemeye uygun olmadığı görülmektedir. Çeteler, üye gençler tarafından nitelikleri itibarıyla daha çok birtakım bireysel yararları olan organizasyonlar olarak görülmektedir.

Suç oranları ve gençlik çeteleri arasında genellikle paralel bir ilişki bulunmasına rağmen bu ilişkinin ifade edildiği kadar yalın olmadığı da önemle vurgulanmalıdır. Çete içinde öne çıkan kişilerin diğer üyeler üzerinde denetim ve gözetim yetkisinin sınırlı kalması ve suç örgütleri kadar hiyerarşik bir yapı kuramamaları, onların suç örgütlerine dönüşmesini engellemektedir. Bu noktada, örgütsel bağın yalnızca iradelerin uyuşmasıyla bir anda kurulmasının mümkün olmadığı, örgüt için asgarî bir örgünleşmenin gerektiği vurgulanmalıdır. Üstelik, örgüt içinde sürekli bir iş birliği ve belli bir derecede disiplinin, bir başka deyişle en azından ilkel bir organizasyonun varlığını aramak gerekmektedir.[110]

Bunların yanı sıra, kimliklerinin kolluk kuvvetlerine göre gizli kalamaması da suçun çetelerin ana faaliyetleri olması olasılığını bertaraf etmektedir. Gençlik çetelerine ilişkin yüksek suç oranlarında hem sokakta resmî makamlara ve bölge sakinlerine karşı görünürlüklerinin yüksek olması, hem de suç işleme esnasında kullanılan silah gibi araçların veya taşıtların ispat açısından kolaylık sağlamasıyla açıklanmaktadır. Dahası, çetenin kendisi tarafından çeşitli yollarla kendi yetenek ve kudretini aşacak şekilde yanlış bir imaj yayılmakta, bu imaj medya tarafından da sürdürülmektedir.

Ekonomik yetersizlikler, işsizlik, çekirdek aile içindeki problemler, uyuşturucu kullanımı, toplum tarafından dışlanmışlık gibi çok çeşitli motivasyonlardan kaynaklı çeteye katılım pratikleri, yalnızca gençlerin mercek altına alınmasıyla anlaşılamayacaktır. Gerek bireysel gerek toplumsal kaynaklı risk faktörleri, sorunun sistemsel olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, her bir genç açısından bireysel öneme sahip çözümler günün sonunda bir anlam ifade etmemekte, bu noktada ancak suçun ve suçluluğun toplumsal birer sonuç olduğunu dikkate alan; çete üyesi gençlerin pek çok açıdan mağdur olduğunu da göz önünde bulunduran çözümlerin başarıya ulaşma şansı olacaktır.

---

110 Türkân Yalçın Sancar, Çok Failli Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1998, s. 141-144.

Kaynakça

Kitaplar

Akers Ronald L., Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance, Transaction Publishers, 2009.

Cohen Albert K., Delinquent Boys, The Free Press, New York, B. 12, 1967.

Curry David/Maxson Cherly L./Howell James C., Youth Gang Homicides in the 1990's, Youth Gang Homicides in the 1990's, Responding to Gangs: Evaluation and Research içinde (Ed. Winfred L. Reed- Scott H. Decker), U.S. Department of Justice, 2002, s. 106-137.

Decker Scott H., The Impact of Organizational Features of Gang Activities and Relationships, The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe içinde (Ed. Malcolm W. Klein/Hans-Jürgen Kerner et al.), Kluwer Academic Publishers, 2001, s. 21-40.

Decker Scott H./Pyrooz David C., Street Gangs, Terrorists, Drug Smugglers, and Organized Crime. The Handbook of Gangs içinde (Ed. Scott H. Decker/David C. Pyrooz), WileyBlackwell, Chichester West Sussex, 2015, s. 294–308.

Demirbaş Timur, Kriminoloji, Seçkin Yayıncılık, B. 6, Ankara, 2016.

Dönmezer Sulhi, Kriminoloji, İstanbul Üniversitesi Yayınları, B. 6, İstanbul, 1981.

Esbensen Finn Aege/Peterson Dana et. al., Initiation of Drug Use, Drug Sales, and Violent Offending Among a Sample of Gang and Nongang Youth, Gangs in America içinde (Ed. C. R. Huff), SAGE Publications, Thousand Oaks, 2002, s. 37-50.

Flannery Daniel J. et. al.: Youth Gangs: A Developmental Perspective, Delinquent Violent Youth: Theory and Interventions (Ed. Thomas P. Gullotta/Gerald R. Adams et al.), SAGE Publications, Thousand Oaks California, 1998, s. 175-204.

Hirschi Travis, Causes of Delinquency, Routledge, New York, 2001.

Howell James C./Moore John P./Egley Arlen Jr., The changing boundaries of youth gangs, Gangs in America III içinde (Ed.: C. R. Huff), SAGE Publications, Thousand Oaks, 2002, s. 3-18.

Kornhauser Ruth Rosner, Social Sources Of Delinquency: An Appraisal of Analytic Models, University of Chicago Press, Chicago, 1978.

Klein Malcolm W., Street Gangs and Street Workers, Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1971.

Klein Malcolm W./Maxson Cheryl L., Street Gang Violence, Violent Crime, Violent Criminals içinde (Ed.: Neil Weiner-Marvin E. Wolfgang), SAGE Publications, Newbury Park California, 1989, s. 198-234.

Klein Malcolm W./Maxson Cheryl L., Street Gang Patterns and Policies, Oxford University Press, 2010.

Miller Walter B., Crime by Youth Gangs and Groups in the United States, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, Washington D.C., 1992.

Moore Joan, Going Down to the Barrio: Homeboys and Homegirls in Change, Temple University Press, Philedephia, 1991.

Sancar Türkân Yalçın, Çok Failli Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1998.

Skolnick Jerome H./Correl Theodore/Navarro Elizabeth et. al., The Social Structure of Street Drug Dealing, From Drugs, Crime, and Justice: Contemporary Perspectives içinde (Ed. Larry K. Gaines-Peter B. Kraska), Waveland Press, United States Of America, 1997, s. 159-191.

Sokullu Akıncı Füsun, Kriminoloji, Beta Yayıncılık, B. 14, İstanbul, 2020.

Soyaslan Doğan, Kriminoloji Dersleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996.

Sutherland Edwin H./Cressey Donald R., *Criminology*, J.B. Lippincott Company, 1978.

Thornbery Terence P., Membership in Youth Gangs and Involvement in Serious and Violent Offending, Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions içinde (Ed. Rolf Loeber & David P. Farrington), SAGE Publications, Newbury Park, 1998, s 147–166.

Thornberry Terence P./Krohn Marvin D./Lizotte Alan J./Smith Carolyn A. et. al.; Gangs and Delinquency in Developmental Perspective, Cambridge University Press, 2003.

Thrasher Frederic Milton, The Gang: A study of 1,313 Gangs in Chicago, The University of Chicago Press, Chicago, 2013.

Yablonsky Lewis, The Violent Gang, The Macmillan Company, New York, 1963.

Makaleler

Alleyne Emma/Wood Jane L., "Gang Involvement: Psychological and Behavioral Characteristics of Gang Members, Peripheral Youth, and Nongang Youth", *Aggressive Behaviour,* 2010, C. 35. S. 6, s. 423-436.

Ball Richard A./Curry G. David, "The Logic Of Definition In Criminology: Purposes And Methods For Defining "Gangs", *Criminology,* 1995, C. 33, S. 2, s. 225–245.

Bjerregaard Beth/Smith Carolyn, "Gender differences in gang participation, delinquency, and substance use", *Journal of Quantitative Criminology,* 1993, C. 9, S. 4, s. 329–355.

Craig Wendy M./Vitaro Frank/Gagnon Laude/Tremblay Richard E., "The Road to Gang Membership: Characteristics of Male Gang and Nongang Members from Ages 10 to 14", *Social Development,* 2002, C. 11, S.1, s. 53–68.

Curry David/Spergel Irving A., "Gang involvement and delinquency among Hispanic and African-American adolescent males", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1992, C. 29, S. 3, s. 273-291.

Curry G. David/Spergel Irving A.: "Gang Homicide, Delinquency and Community", *Criminology,* 1988, C. 26, S. 3, s. 381–406.

Decker Scoot H./Pyrooz David C. Et al.: "Validating Self-Nomination in Gang Research: Assessing Differences in Gang Embeddedness Across Non-Current, and Former Gang Members", *Journal of Quantitative Criminology,* 2014, C. 30, s. 577–598.

Decker Scott H./Winkle Barrik Van, ""Slinging Dope": The Role Of Gangs And Gang Members In Drug Sales", *Justice Quarterly,* 1994, C. 11, S. 4, s. 583-604.

Dukes Richard L./Martinez Rubén O./Stein Judith A., "Precursors and Consequences of Membership in Youth Gangs", *Youth & Society,* 1997, C. 29, S. 2, s. 139-165.

Esbensen Finn Aege/Huizinga David/Weiher Anne W., "Gang and Non-Gang Youth: Differences in Explanatory Factors", *Journal of Contemporary Criminal Justice,* 1993, C. 9, S. 2, s. 94–116.

Esbensen Finn Aege/Tusinski Karin E., "Youth Gangs in the Print Media", *Journal of Criminal Justice and Popular Culture, 2007*, C. 14, S. 1, s. 31-38.

Esbensen Finn-Aege/Winfree L. Thomas et al., "Youth Gangs and Definitional Issues: When is a Gang a Gang, and Why Does it Matter?", *Crime & Delinquency,* 2001, C. 47, S. 1, s. 105-130.

Fagan Jeffrey, "The Socıal Organization Of Drug Use And Drug Dealing Among Urban Gangs", *Criminology,* 1989, C. 27, S.4, s. 633–670.

Gatti Uberto/Tremblay Richard E. et. al.: "Youth gangs, delinquency and drug use: a test of the selection, facilitation, and enhancement hypotheses", *Journal of Child Psychology and Psychiatry,* 2005, C. 46, S. 11, s. 1178–1190.

Güven O. Özgür, "Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili", *Gaziantep University Journal of Social Sciences,* Gaziantep 2018, C. 17, S. 1, s.176-195.

Hagedorn John M., "Neighborhoods, Markets, and Gang Drug Organization", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1994, C. 31, S. 3, s. 264–294.

Hill Karl G./Howell James C./Hawkins J. David/Battin-Pearson Sara R., "Childhood Risk Factors For Adolescent Gang Membership: Results From The Seattle Social Development Project", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1990, C. 36, S. 3, s. 300-322.

Hitchcock Hohn, "Adolescent gang participation: Psychological perspectives", *Journal of Police and Criminal Psychology,* 2001, C. 16, S. 2, s. 33–47.

Howell James C., "Menacing or Mimicking? Realities of Youth Gangs", *Juvenile and Family Court Journal,* 2007, C. 58, S. 2, s. 39-50.

Howell James C., "Moving Risk Factors into Developmental Theories of Gang Membership", *Youth Violence and Juvenile Justice,* 2015, C. 3, S. 4, s. 334–354.

Howell James C., "Youth Gang Homicides: A Literature Review", *Crime & Delinquency,* 1999, C. 45, S. 2, s. 208–241.

Lizotte Alan J./Tesoriero James M./Thornberry Terence P./Krohn Marvin D., "Patterns of adolescent firearms ownership and use", *Justice Quarterly,* 1994, C. 11, S.1, s. 51–74.

Maxson Cherly L./Gordon Margaret A./Klein Malcolm W., "Differences Between Gang and Nongang Homicides", *Criminology,* 1985, C. 23, S. 2, s. 209–222.

McDaniel Dawn Delfin: "Risk and protective factors associated with gang affiliation among high-risk youth: a public health approach", *Injury Prevention,* 2012, C.18. S. 4, s. 253–258.

Miller Walter B., "Violent Crimes in City Gangs", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science,* 1966, C. 346, S. 1, s. 96-112.

Moore Joan W., "Isolation and Stigmatization in the Development of an Underclass: The Case of Chicano Gangs in East Los Angeles", *Social Problems,* 1985, C. 33, S.1, s. 1–12.

Rosenfeld Richard/Bray Timothy M./Egley Arlen, "Facilitating Violence: A Comparison of Gang-Motivated, Gang-Affiliated, and Nongang Youth Homicides", *Journal of Quantitative Criminology,* 1999, C. 15, S. 4, s. 495-516.

Sánchez-Jankowski, Martín, "Gangs and Social Change", *Theoretical Criminology,* 2003, C. 7, S. 2, s. 191-216.

Sobel Russell S./Osoba Brian J., "Youth Gangs as Pseudo-Governments: Implications for Violent Crime", *Southern Economic Journal,* 2009, C. 75, S. 4, s. 996-1018.

Spergel Irving A.,"Youth Gangs: Continuity and Change", *Crime and Justice,* 1990, C. 12, s. 171–275.

Taylor Terence J./Freng Adrienne/Esbensen Finn Aege et al.: "Youth Gang Membership and Serious Violent Victimization: The Importance of Lifestyles and Routine Activities", *Journal of Interpersonal Violence,* 2008, C. 23, S. 10, s. 1441–1464.

Thornberry Terence P., "Toward an Interactional Theory of Delinquency", *Criminology*, 1987, C. 25, S. 4, s. 863-891.

Thornberry Terence P./Krohn Marvin D. et. al., "The Role of Juvenile Gangs in Facilitating Delinquent Behavior", *Journal of Research in Crime and Delinquency,* 1993, C. 30, S. 1, s. 55–87.

Thornberry Terence P./Lizotte Alan J./Krohn Marvin D./Farnworth Margaret/Jang Sung Joon, "Delinquent Peers, Beliefs, and Delinquent Behavior: A Longitudinal Test of Interactional Theory", *Criminology,* 1994, C. 32, S. 1, s. 47-83.

Winfree L. Thomas/Bäckström Teresa Vigil/Mays G. Larry, "Social Learning Theory, Self-Reported Delinquency, and Youth Gangs: A New Twist on a General Theory of Crime and Delinquency", *Youth & Society,* 1994, C. 26, S. 2, s. 147-177.

Winfree L. Thomas/Mays G. Larry/Bäckström Teresa Vigil, "Youth gangs and incarcerated delinquents: Exploring the ties between gang membership, delinquency, and social learning theory", *Justice Quarterly,* C. 11, S. 2, 1994, s. 229–256.

Çevrimiçi Kaynaklar

"Youth Gangs: An Overview, Juvenile Justice Bulletin, 1998", (https://ojjdp.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh176/files/jjbulletin/9808/youth.html/ E.t.:18.03. 2021)

"Penalties (Including Sentencing Enhancement), Fines, and Damages/ Gang-Related Legislation by Subject, National Gang Center, 2020, (https://nationalgangcenter.ojp.gov/legislation/penalties/ E.t.: 18.03.2021)

Diğer Kaynaklar

Skolnick Jerome H., Gang Organization And Migration: Drugs, Gangs, And Law Enforcement, California Department of Justice, 1990.

Reiner Ira, Gangs, crime and violence in Los Angeles: findings and proposals, Office of the District Attorney, County of Los Angeles 1992.

Howell James C./Decker Scott H., The Youth Gangs, Drugs and Violence Connection, "U.S. Department of Justice", 1999.